

Les corporacions han vist en el creixement i popularització del fenomen *hipster* una oportunitat de negoci.

Desmuntant la cultura 'hipster'

El fenomen *indie*, germen musical de l'esclat de la subcultura *hipster*, de perfils més amplis i que ha acabat convertint-se en cultura dominant –allò que és *cool* i prestigiós–, va nàixer als anys 80 a Gran Bretanya com a reacció a un panorama dominat per les grans companyies discogràfiques i els seus productes dirigits a públics d'ampli espectre. Anys més tard, el moviment ha sofert diverses mutacions i s'ha estès per tot el planeta com a cultura hegemònica, amb Barcelona i festivals com el Primavera Sound o el Sonar com a focus i esdeveniments de referència a casa nostra. O el seminal Festival de Benicàssim, al País Valencià, pioner *indie* a l'Estat.

Un estil de vida de consum massiu de productes culturals *de qualitat*, dissociats dels gustos de les masses, a qui es menysprea intel·lectualment,

Com uns altres moviments culturals amb voluntat de ser alternativa, l'univers 'hipster' i 'indie', marcat per l'anglofília i un elevat elitisme, ha acabat sent una caricatura assimilada i mercantilitzada pel sistema capitalista. En un moment d'eclosió de les desigualtats, el model és seriosament impugnat des de dins.

amb estètiques que han estat assumides i absorbides pel món de la moda i les revistes de tendències, com ja va passar al seu moment amb moviments molt més combatius com el *punk* o el *grunge*.

Una cultura amb un punt de desideologització hedonista i individualista,

un poc dissimulat elitisme classista –els gustos culturals contemplats com a marcador i ascensor social, com a tret de distinció, de sentir-se *gent especial*– i uns hàbits de consum que els han convertit en un sector abellidor per a les marques de roba o begudes, per als

promotors musicals i, fins i tot, per a administracions de tots els colors, que han promogut la realització de festivals d'aquest tall estilístic pertot arreu. Esdeveniments atractius per als polítics pel seu apoliticisme i penetració social.

Música fonamentalment d'inspiració anglosaxona manufacturada per grups blancs i de classe mitjana consumida per un públic de paràmetres idèntics, reactiva a un altre tipus de manifestacions culturals i musicals i aparentment aliè al context de crisi econòmica, augment de les desigualtats i rearmament ideològic que viuen les societats occidentals. Un grup social, popularment conegut com a *culturetes* o *moderns*, que, a més de l'elitisme, l'esnobisme i el menyspreu pels gustos de les classes populars, està en el punt de mira per acusacions més serioses de racisme i masclisme basades en actituds com el menysteniment per la música ètnica, lletres de cançons o debats com el provocat per la presència de la cantant mexicana Julieta Venegas en el Festival de Benicàssim, contestada pels mateixos *fibers*.

Aquest podria ser, a grans trets, el dibuix de traç gruixut –ara anirem amb els matisos– d'un moviment qüestionat des de fora i que, fins i tot, és ja impugnat des de dins, pels mateixos actors que des de la creació artística d'inspiració independent i la premsa musical havien sostingut la subcultura abans d'esdevenir un monstre mercantilitzat. Un qüestionament articulat, de vegades, amb virulència.

Detonant el debat. El cas més cridaner és un llibre, *Indies, hipsters y gafapastas. Crònica de una dominación cultural* (Capitán Swing, 2014), del periodista Víctor Lenore, col·laborador de diversos mitjans *indie*, com ara la revista *Rockdelux*, que suposa una esmena a la totalitat, una crítica desfermada del paper dels mitjans de comunicació en la consolidació d'una cultura hegemònica i homogeneïtzada amb trets molt preats pel sistema capitalista: "A aquestes alçades, hi hauria d'haver pocs dubtes sobre la intensa relació existent entre la cultura *hipster* i el capitalisme corporatiu de la nostra època", diu una de les primeres pàgines. Una cultura lloada per les classes dirigents, com ho demostra –segons el criteri de Lenore– el fet que la reina Letizia siga fan de bandes *indie*.

A l'esquerra, una assistent al Primavera Sound amb una bossa amb un lema que juga a la incorrecció política, un dels trets del moviment. A sota, anunci d'ulleres típicament *hipster*. A sota d'aquestes línies, una desfilada de moda amb un model masculí lluint "look festivaler", segons diu la promoció. A la dreta, establiment *hipster* de Nova York.

Un llibre que conté una commovedora confessió personal perquè considera que la seua pròpia trajectòria com a agent *hipster*, preceptor d'aquella música, ha estat una errada, una "posició estètica equivocada". Impugnació total que no fa presoners, molt raonada pel que fa a les derivades econòmiques i socials agafant-se a les reflexions en aquell sentit generades des del món anglosaxó: el trencador assaig *Chavs. La dimonització de la classe obrera*, del britànic Owen Jones, és un dels punts de referència. I també hi ha referències molt interessants als processos de gentrificació impulsats per la cultura *hipster*: barris centrals que viuen una revitalització per la instal·lació d'activitats d'oci i creatives que fan pujar els lloguers i acaba expulsant la població nadiua, més pobre.

També dissol en àcid –per motius ideològics i estètics– "el 80 per cent" de la producció artística generada per l'escena, dels emblemàtics Los Planetas a una icona intocable de la independència com els nord-americans Sonic Youth. I no sols hi ha un desmuntatge musical.

Els retrats de Lenore recorren des dels llibres de segells com Anagrama o Blackie Books, amb figures mistificades pels moderns com David Foster Wallace, a les pel·lícules de Michael Haneke i sèries de televisió emblemàtiques com *Mad Men*, que compara amb les novel·les de Corín Tellado. Un text sincer, directe, però alhora maximalista que ha provocat tot un terratrèmol en les xarxes socials, a favor i en contra, i ha atiat un debat d'impugnació global fins ara plantejat sobre qüestions aïllades i concretes.

El periodista valencià Eduardo Guillot, responsable del suplement *Neo* del diari *Levante-EMV* i col·laborador de *Rockdelux*, és un dels crítics que s'ha posicionat de manera més clara al costat de Lenore i la seua manera d'abordar el debat. Tot i que Madrid i Barcelona són els grans centres *hipster* de l'Estat, Guillot creu que les reflexions es poden aplicar "a escala" a una ciutat com València i a barris com Russafa. "Pel que fa al *postureo*, València està al mateix nivell. És un comportament prou estès, en tots els llocs la gent vol tenir trets

de distinció. I la manca d'autocrítica d'aquestes persones és el que em sembla més greu de l'assumpte. La gent no vol veure's retratada per llibres com el de Lenore, però jo mateix em sent retratat en algunes coses". Guillot ressalta un dels aspectes més viciats, el de l'elitisme classista envers les classes populars, menys cultivades. "El *hipsterisme* ha fet gala d'una superioritat moral i cultural sobre les persones que, per exemple, no veuen les pel·lícules subtítolades. I tracta d'adoctrinar sobre això. Però, per què ha de sentir-se superior una persona que escolta Bon Viver a una que escolta Camela? Per això era necessari aquest llibre, com un crit d'atenció. I està bé fer-ho de manera maximalista perquè tindrà més efecte que si ho fas d'una manera tèbia i amable. No es tracta de veure qui té més raó, sinó de posar temes sobre la taula de manera valenta. Parlem, permetem que es debaten i qüestionen coses, perquè hi ha molts aspectes a replantejar-se".

El mateix Víctor Lenore, preguntat per EL TEMPS, aclareix que el seu llibre "és un pamflet que tracta de plantejar coses que no s'havien debatut. Una dissolució de problemes polítics en temes estètics". I cita com a exemple la mateixa premsa cultural, domesticada laboralment gràcies a un treball *cool* i creatiu que serveix com a mecanisme de compensació a les estretors. "A les redaccions d'aquells mitjans no hi ha

tensió pels problemes laborals. Es dissol tot en el magma d'una estètica compartida", diu. Una classe de periodisme que hauria fet possible l'hegemonia cultural del moviment *hipster*. "Quan parlo de dominació parlo de prestigi cultural. Només cal veure els festivals de música *indie* que hi ha dispersos arreu d'Espanya. És una barreja de popularitat i de molt de prestigi, la qual cosa no significa que siga una cultura massiva. Al que m'estic referint és que Malú porta més gent a un concert que Morrissey. Però la primera no serà mai portada de *Babelia* [suplement cultural d'*El País*]".

El debat, amb tot, ja existia abans del text de Lenore. I tampoc no es pot dir

L'autor del llibre, Víctor Lenore, detonador del debat.

que l'actitud de l'escena haja estat monolítica. El músic asturià Nacho Vegas, autor del pròleg del llibre, publicava enguany un disc, *Resituación*, contestat en part per contenir les lletres políticament més explícites de la seua carrera. Vegas fou acusat de pamfletari per bona part de la crítica *hipster*. I el fet de lliurar un dels seus discos més fluixos musicalment ajudà a una certa confusió de termes. A casa nostra, mentrestant, Senior i el Cor Brutal, una banda d'estètica i influència radicalment anglosaxones, han encadenat dos àlbums, *València, Califòrnia* (2013) i *El poder del voler* (2014), amb continguts cada vegada més explícits políticament. El mateix cantant de la formació, Miquel Àngel Landete, publicà el gener del 2013 un incendiari article a *Rockdelux* on, davant la situació social, demanava més compromís per part dels músics. "La inacció en el món de la música a l'últim acabarà silenciand-la", sentenciava. Al mes de febrer d'aquell any, al concert d'homenatge als estudiants de la *primavera Valenciana*, compartiren escenari artistes clarament compromesos en fons i forma, com ara Obrint Pas, Cesk Freixas o Pau Alabajos, amb bandes valencianes d'inspiració *indie* com els mateixos Senior, Maronda, Tórtel, Arthur Caravan, Emma Get Wild, Manolo Tarancón o La Habitación Roja.

Si citem la banda de l'Eliana en darrer lloc és per recordar que una de les seues millors cançons, "Van a por nosotros", gravada el 2005, parlava de manera premonitòria de la precarietat laboral i l'augment de les desigualtats. Sent justos, una gota en un mar de cançons dominades per l'interiorisme esteticista, en la versió cànida o en la cínica.

Hi ha hagut de tot. Però el ben cert és que als anys 90 i la major part dels 2000, el discurs social és mal vist en l'escena. Aquells anys, el 1999, Los Planetas escriuen "Vuelve la canción protesta". "Políticos y banqueros tiemblan, vuelve la canción protesta", ironitzava la lletra. En contrast, el darrer disc de Grupo de Expertos Solynieve, on milita J, líder de Los Planetas, és obertament polític.

"Hi ha un tímid gir a l'esquerra obligat per la situació", concedeix Guillot, "la precarietat econòmica és tal que si no et posicionas sembla que estigues sord. Però hi ha gent que està en posicions clarament de dretes".

Alguns, fins i tot, ho expliciten: en un qüestionari de la revista *Marie Claire*, l'any 2011, la cantant Russian Red s'ubicà ideològicament a la dreta. Aquest posicionament provocà una allau de crítiques, fins i tot des de dins de l'escena, demostració del debat que ja s'estava coent.

Lenore reconeix que "l'autisme de l'escena s'ha trencat", però insisteix que "la majoria dels grups són apolítics, la manera de desenvolupar-se com a persones és l'àmbit estètic. La cultura popular ha de reflectir els conflictes de la gent normal. El *folk* tradicional reflectia aquells conflictes, però l'*indie* ha estat en aquell sentit un pas enrere". O, com diu en el llibre, "les escenes culturals que no atenen els contextos socials i els mecanismes de poder estan condemnades a la complicitat i la irrellevància". Com ara també és molt crític amb els prejudicis i una anglofilia militant que "era capaç de reivindicar Johnny Cash i oblidar Víctor Jara o Paco Ibáñez per considerar-los una cosa molt antiga, la qual cosa amaga uns altres prejudicis en el cas de Víctor Jara". "El que hem fet és recórrer 20 anys d'una posició estètica equivocada", la qual cosa inclou la seua pròpia trajectòria professional. L'alternativa? "Res especialment radical: posar fi al racisme, l'esnobisme, el masculisme i la pedanteria és una petició raonable, no revolucionària", apunta Lenore al llibre. Un enfocament cultural "més semblant a un centre social ocupat que a una llibreria de disseny".

Sí, amb molts matisos. El periodista musical Carlos Pérez de Ziriza, col·laborador de diversos mitjans especialitzats i generalistes, com ara *Mundo Sonoro* o *El País*, creu que el llibre "és un bon punt de partida per al debat", però assegura identificar-se més "amb el pròleg de Nacho Vegas i la part final que parla del 15-M". "Hi ha un aspecte molt bo, que aquells que ens dediquem a escriure hem de ser conscients de les relacions de poder als mitjans perquè unes coses es publiquen i unes altres no. Hi ha una homogeneïtzació del tractament que fan els mitjans de la música: hi ha més mitjans que mai que en parlen però també menys varietat". Amb tot, Ziriza creu que es parla "d'una classe social com si fóra majoritària però que és més producte de l'endogàmia de Madrid o Barcelona. Parlem de fenòmens que no són majoritaris socialment, el que passa és que les xarxes socials multipliquen això". Ziriza, amb tot, no comparteix l'esperit d'esmena a la totalitat. "El tema de l'anglofilia no és nou, és un debat que ha estat sempre en l'escena, però n'hi ha molta menys que fa 15 anys, ha augmentat moltíssim el nombre de

A l'esquerra, imatge d'una actuació de Morrissey al Primavera Sound. L'ex-cantant de The Smiths ha fet diverses manifestacions xenòfobes. Baix, Jarvis Cocker, de Pulp, que va dedicar durant el seu concert a Barcelona l'himne "Common People" als desallotjats de la plaça de Catalunya, el 2011. A l'esquerra, Guillem Gisbert, cantant de Manel, conreadors d'un costumisme despolitizat.

grups que canten en català o castellà". Altrament, respecte de la desídia envers la política, "fa un temps vaig escriure un article per a *Valencia Plaza* que reflectia que als darrers cinc o set anys s'havia multiplicat el nombre de grups que reflectien en les seues lletres el que estava passant, però és difícil fer una cançó amb contingut social que no caiga en el pamfet". I fa un darrer apunt: "És impossible trobar un músic que no haja incorregut en contradiccions al llarg de la seua vida".

El periodista Roger Palà, que ha estat redactor en cap d'*Enderrok* i col·laborador d'*EL TEMPS*, ha escrit diversos articles sobre la relació de la música i la política. Per a ell, "el concepte de música independent ha donat lloc a múltiples equívocs, com ara grups que publiquen en multinacionals o bandes que editen en segells independents però fan una música molt comercial". "A Barcelona, tota la gent que es movia a l'entorn de l'*indie* no sé si tenia aquella vocació independent o si volien estar al marge de la indústria, però això no significa que no volgueren arribar a les masses, a estar dins del sistema. Sidonie,

EFE

per exemple, sempre ha tingut la intenció d'arribar al màxim de gent possible", alerta Palà.

Respecte de la política, "tots els grups del primer *indie* no tenen substància social perquè el moment és un altre. I ara, grups com Manel o Els Amics de les Arts practiquen un costumisme molt respectable però que no va amb el signe dels temps, parafrasejant Senior. El que no hi hagué és una conspiració per fer cançons absolutament antisocials. Les coses es van mutar i transformar segons cada moment", rebla. I apunta: "Tenir compromís social i una àmplia difusió és compatible, la demostració és Obrint Pas, que editen els seus discos en una discogràfica cooperativa. És el grup més alternatiu i independent".

Respecte a la vigència del *hipster*, "hi ha una part de responsabilitat dels grups de viure en una bombolla que no és comprensible. Amb la precarització, cada vegada més gent no s'identifica amb pertinença a un grup desclassat i frívol. No és un tema sostenible perquè no és real. La vida és molt diferent i això et fa entrar en múltiples contradiccions".

I si, en realitat, tota aquesta cultura estiguera en regressió? "Quan a les revistes generalistes un moviment apareix com a tendència o avantguarda, és que el focus ja està en un altre lloc", apunta l'escriptor i músic Martí Sales, cantant d'Els Surfing Sirles. "Quan determina-

des escenes musicals es converteixen en marca i moviment esdevenen una cosa molt tonta a què tot el món s'apunta. I el *hipsterisme* postís que hi ha ara és un desastre. El primer *hipster* tenia unes característiques que no necessàriament eren impostades, però és cert que compartia unes característiques de provenir de gent blanca de classe mitjana i que no es mullava políticament. Representa molt una època, la de Fukuyama i el final de la història, on allò important és l'hedonisme i ser u mateix. Però aquella època ja ha passat, ja no té raó de ser. Desballestar aquest model, coses com les que fa la Fundación Robo [una plataforma col·lectiva de músics per escriure lletres que connecten amb la realitat social] em sembla molt bo. I que ara tothom estigui molt polititzat em fa molt feliç", rebla Sales, que alerta del perill de generar "un nou *hipsterisme*, perquè els humans som així de gregaris". "Ni el *reggaeton* era abans tan dolent i ara tan bo", diu Sales respecte d'un dels gèneres suposadament marginats per populars, "però allò im-

portant del debat és desfer-nos d'aquest vocabulari mercantilista, com allò de 'consumir productes' culturals. Això que guanyem. Perquè moltes bandes eren boníssimes, *lo cortés no quita lo caliente*", deixa caure.

Fet i fet, quan el debat es trasllada a una zona tèbia, apareixen els contrastos i matisos. En una entrevista del mateix Lenore per a *Rockdelux*, el periodista musical britànic Simon Reynolds resumia bastant bé un cert estat d'ànim ambivalent. "Els *hipsters* són un pas enrere, perquè els vells bohemis busquen coses que la societat no els oferia, com drogues o una llibertat sexual més gran, mentre que els *hipsters* busquen coses que ja els ofereix el mercat (...) Ara és un simple estil de consum. Ningú admet ser un *hipster*, però supose que jo ho sóc una mica (...) gaudisc dels estils retro, els dissenys *vintage* i els discos rars. Només em falta un tall de cabells interessant i un estil propi de vestir."

Xavier Aliaga

NOVETATS 3i4

El compromís amb la cultura

La història de Tres i Quatre

Santi Cortés

3i4
edicions

Tres i Quatre no sols ha possibilitat l'eixida d'una sèrie de llibres que han conformat el pensament ideològic d'un nombre important de generacions, sinó que ha editat llibres que han marcat l'evolució cultural i literària del país. A començament de segle, coincidint amb la primera convocatòria dels Octubre, té lloc l'aparició d'un seguit de propostes que fixaren l'inici d'una renovació de la poesia de Josep Piera, Joan Navarro i Salvador Ferrer, la narrativa de Joan F. Mira i Amadeu Fabregat, la producció teatral de germans Rodolf i Josep Lluís Sirera i de Manuel Blanes, postals i fi a uns pràctiques envellides, modernitzaren la literatura i la produïren en el circuit català. Però també aleshor principiar l'edició de les obres completes d'Andrés Estellés i Nachis Guarnier, es publicaren textos d'autors tan rellevants com Joan Lluç, Joan Reglà, Joan Fuster, Alfons Cucó, Vicent Fuster, Josep Vicente Marqués, Francesc Pérez i Moragón, Perla Oriol, Rafael Ll. Ninys... I des d'aquell moment no l'at de produir llibres que han ajudat els lectors a analitzar i transformar la realitat. Moltes generacions han après el idioma i gramàtiques dels «Papers», han llegit i han traduït els textos de «La Unitat», s'han enriquit intel·lectualment amb els assaigs i reflexions dels autors que s'han esmentats, han aconseguit el rigor i la cultura en majúscula dels treballs acadèmics de la biblioteca d'Estudis i Investigacions. En el catàleg de la nostrosorial figuren obres que difícilment haurien trobat una via de difusió iniciativa privada. Són papers per a generacions, però també per a unes unyats del gros públic i tanmateix s'han convertit en llibres perquè ibassen als lectors a què anaven destinats. Han estat pionera l'edició d'estudiosos estrangers catalanòfils i també de catalans.

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

3i4

Edicions Tres i Quatre / València